

Pirmadienį Rusijos užsienio reikalų ministerijos atstovė spaudai, liūdnai pagarsėjusi Marija Zacharova, tūžmingai sureagavo į Ursulos von der Leyen žodžius, kad Baltijos šalių atsijungimas nuo BRELL yra laisvė nuo grasinimų, laisvė nuo šantažo. Maža to, Vilniuje Europos Komisijos pirmininkė sakė, kad būtent Baltijos šalys dar gerokai prieš Rusijos tankams įvažiuojant į Ukrainą visus perspėjo, kad pigios dujos iš Rusijos turi paslėptą - priklausomybės kainą.

Manau, galime pagrįstai didžiuotis, kad Vokietijai iš mūsų energetinės nepriklausomybės istorijos yra ko pasimokyti. Lietuva šį savaitgalį įžengė į naują etapą. Baltijos šalims sėkmingai atsijungus nuo Rusijos kontroliuojamo BRELL žiedo ir prisijungus prie Europos kontinentinės elektros sistemos, įrodėme visiems netikėjusiems, kad galime tai padaryti ir kad būtent šis kelias ne tik teisingas, bet ir ekonomiškai sėkmingas.

Bet didžiausias iššūkis dar laukia - turime **sukurti sistemą, kad Lietuva ne tik importuotų elektrą, bet ir pati taptų stipriu atsinaujinančios energetikos gamintoju regione**. Ir galėtų eksportuoti iš atsinaujinančių šaltinių pagamintą perteklinę elektros energiją. Dar visai neseniai valstybei be iškastinių gamtinių išteklių tai skambėjo kaip utopinis scenarijus. Bet karas Ukrainoje, ko gero, tapo tuo lemtingu postūmiu (arba spyriu), kurio mums trūko galutinai priimti ryžtingus sprendimus ir, kas dar svarbiau, nuosekliai link jų judėti.

Atsigręžkime atgal. Lietuva ilgą laiką buvo elektros importuotoja, tačiau atsinaujinančių išteklių dalis sparčiai augo. 2023 m. jau apie **50 proc. Lietuvos elektros energijos buvo pagaminta vietoje**, o saulės ir vėjo elektrinės sudarė vis didesnę dalį bendro gamybos balanso. Turime ambicingą tikslą - 2030 m. pasiekti, kad Lietuva galėtų gaminti tiek elektros, kiek suvartoja, o netrukus po to tapti elektros eksportuotoja.

Viena didžiausių permainų Lietuvos energetikos sektoriuje buvo **net-metering sistema**, kuri įsigaliojo 2015 m. ir sudarė sąlygas saulės elektrinių savininkams ne tik gaminti elektrą, bet ir ją naudoti lanksčiai - perteklinę elektros energiją perduoti į tinklą ir vėliau ją susigrąžinti. Šio sprendimo dėka per pastaruosius keletą metų situacija pasikeitė neatpažįstamai. Lietuvoje jau yra daugiau nei **124 000 vartotojų**, gaminančių saulės elektrą savo reikmėms. Per metus jų skaičius išaugo apie 40 procentų. Vėjo energetika taip pat sparčiai plečiasi, o dar tik planuojami **vėjo parkai** taip pat taps svarbia Lietuvos energetinės nepriklausomybės dalimi.

Bet čia tikrai nesustosime. Lietuvos energetikos vizijoje aiškiai pasirinktas šalies kelias,

kuriame numatoma tapti savo poreikiams energiją pasigaminančia ir ją eksportuojančia valstybe. Planuojama, kad iki 2050 metų nuosekliai augs šalies pajėgumai pačiai generuoti atsinaujinančią ir kitus neutralius klimatui energijos išteklius naudojančią energetiką (paliekant galimybę vystyti ir atominę energetiką).

Iškastinio kuro vartojimas mažėja ir toliau nuosekliai mažės. Savo ruožtu energijos poreikis, kaip prognozuojama, iki 2050 metų išaugs šešis kartus iki 74 TWh.

Apie pusę energijos poreikių turėtų tenkinti elektros energija, o likusią kitą didžiąją dalį – vandenilio išvestiniai produktai. Šiuo metu nafta, anglis ir gamtinės dujos sudaro apie 44 TWh visos suvartojamos energijos kiekio. Tikimasi, kad 2050 metais šio iškastinio kuro rūšių Lietuva turėtų beveik nebevertoti. Iškastinį kurą pakeis elektra, vandenilis ir biokuras, kurie kartu generuos apie 43 TWh visos energijos.

Remiantis ilgalaikę mūsų šalies energetine strategija, Lietuvoje nelieta vietos iškastiniam kurui. Nenuostabu, kad taip siunta Rusija. Mes esame puikus pavyzdys, kaip galima atsikratyti tos nelemtos, EK pirmininkės įvardintos, priklausomybės. Mes esame įrodymas, kad net nedidelės ir palyginti neturtingos šalys gali ryžtis ir nulipti nuo Rusijos energetinės adatos. Mes esame pavyzdys tiems, kas sako, jog tai neįmanoma.

Bet būtent atsižvelgiant į visa tai, labai svarbus tampa klausimas, ar tame kelyje sugebėsime užtikrinti konkurencingas energijos išteklių kainas. Nes nepriklausomybė turi eiti koja kojon su konkurencingumu, kad mūsų pavyzdys būtų ne tik parodomasis, bet ir įkvepiantis.

Priminsiu, kad dar visai neseniai patyrėme tikrą energijos išteklių šoką. Jis buvo labai skaudus: gyventojai ir įmonės buvo tapę tarptautinės biržos taisyklių ir tiekėjų parengtų sutarčių įkaitais. Nors gyventojams pavyko išsivaduoti iš šios situacijos, **didelės įmonės vis dar susiduria su neproporcingai aukštomis ir nekonkurencingomis elektros kainomis**. Su dideliais iššūkiais susiduria ir mažos savivaldybės, jų gyventojai bei verslai.

Norint, kad Lietuva taptų švarią elektros energiją eksportuojančia valstybe bei pavyzdžiu kitoms, reikia:

- **Padidinti vietinę elektros gamybą iki 100 proc. suvartojimo lygio (apie 12 TWh), o vėliau sukurti perteklinę gamybą iki bent 13-14 TWh**, siekiant užtikrinti eksportą.
- **Plėtoti ir stiprinti elektros jungtis su kaimyninėmis šalimis**, kad galėtume sklandžiai eksportuoti perteklinę elektros energiją.
- **Skatinti atsinaujinančių energijos šaltinių plėtrą** – vėjo ir saulės elektrinių vystymą tiek individualiuose namuose, tiek pramoniniuose objektuose.

□ **Įtraukti vietos savivaldą ir eksportuojantį verslą** – mažos savivaldybės ir įmonės susiduria su didžiausiais energijos kainų iššūkiais, todėl jos turi tapti dalimi šios transformacijos.

□ **Investuoti į baterijų ir kitų energijos kaupimo sistemų diegimą**, siekiant užtikrinti stabilų elektros tiekimą ir efektyvų perteklinės energijos panaudojimą.

Taigi siekdami ne tik nebūti iškastinių išteklių pardavėjų įkaitais, bet ir nepriklausyti nuo nepalankių tarptautinės biržos taisyklių, **turime gerokai daugiau elektros gaminti patys**. Manau, tai tapo visiškai įmanoma. Dar kartą įrodėme, kad tikslai turi būti ambicingi – kai jais patikime, imamės drąsių žingsnių, kurie iš pradžių atrodo neįtikėtini, bet ilgainiui atneša ne tik nepriklausomybę, bet ir realią naudą.

Dar kartą sveikinu visus, prisidėjusius prie šio istorinio žingsnio. Mūsų priešų pyktis rodo, kad esame teisingame kelyje.

